9. Apdrošināšana

Parasti PPP līgumos norāda, kāda veida apdrošināšana Privātajam partnerim (vismaz) ir nepieciešama būvniecības posmā un darbības posmā. Parasti obligātajā apdrošināšanā ietilpst:

- profesionālās darbības civiltiesiskās atbildības apdrošināšana (kas sedz Privātā partnera projektēšanas saistības);
- būvniecības un (vai) īpašuma bojājumu apdrošināšana (kas sedz būvdarbu un (vai) aktīva bojājumus);
- civiltiesiskās atbildības apdrošināšana (kas sedz saistības pret trešajām personām);
- būvniecības sākuma kavēšanās un uzņēmējdarbības pārtraukuma apdrošināšana (kas sedz Privātā partnera iespējamo ieņēmumu zaudējumu).

Turklāt PPP līgumos parasti norāda pamata nosacījumus katram no obligātajiem apdrošināšanas veidiem (piemēram, apdrošināmās puses, apdrošināšanas periods, minimālais apdrošināšanas segums, maksimālais pašrisks un, īpaši iekļāvumi un izņēmumi), kā arī iekļauj šādas prasības:

- būvniecības un (vai) īpašuma bojājumu un civiltiesiskās atbildības apdrošināšanā Publiskais partneris ir jānorāda kā puse;
- ir jāsaņem Publiskā partnera apstiprinājums par izvēlēto apdrošinātāju;
- ir jāparedz aizsardzība pret spēkā neesamību, lai garantētu, ka apdrošinātāji nevar noraidīt Publiskā partnera prasījumu Privātā partnera darbību dēļ (piemēram, Privātais partneris ar apdrošinātājiem ir noslēdzis vienošanos par informācijas neizpaušanu vai tiem sniedzis sagrozītu informāciju);
- atteikšanās no subrogācijas tiesībām (subrogācijas tiesība – apdrošinātāja, kas ir izmaksājis apdrošināšanas atlīdzību, tiesība pārņemt apdrošinātā prasības tiesības izmaksātās summas apmērā pret personu, kura ir atbildīga par zaudējumiem), lai ierobežotu apdrošinātāja vēršanos pret Publisko partneri saistībā ar jebkādiem prasījumiem attiecībā uz apdrošināšanu.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka PPP līgumu noteikumi, saskaņā ar kuriem Privātajam partnerim ir jābūt noteiktu veidu apdrošināšanai, šīs apdrošināšanas tvērums un tās noteikumi ***neietekmē statistisko uzskaiti****.*

9.b. Aktīva atjaunošana

Parasti PPP līgumos nosaka, ka Privātajam partnerim ir jāapdrošina īpašums pret bojājumiem un, ja aktīvs ir sabojāts, jāizmanto šīs apdrošināšanas atlīdzība, lai atjaunotu aktīvu. Parasti tajos iekļauta kārtība, kādā Publiskais partneris vienojas ar Privāto partneri par aktīva atjaunošanas priekšlikumiem, plāniem un grafikiem.

Dažos PPP līgumos (šādi līgumi kļūst aizvien retāki) piemēro tā dēvēto ekonomisko atjaunošanas pārbaudi situācijās, kad aktīvs ir pilnībā zaudēts vai arī tam ir radīti ievērojami bojājumi. Pirms Privātais partneris sāk aktīva atjaunošanu, tiek veikts novērtējums, lai noteiktu, vai pēc aktīva atjaunošanas Privātais partneris joprojām spēs atmaksāt savu augstākās prioritātes parādu. Ja pārbaudes rezultāti ir negatīvi, augstākās prioritātes aizdevēji var saņemt jebkuru pieejamo summu no apdrošināšanas atlīdzības, lai atgūtu aizdevumus, ko tie bija piešķīruši projektam. Privātajam partnerim joprojām būs spēkā līgumsaistības attiecībā uz aktīva atjaunošanu. Ja tas nespēj atjaunot aktīvu (kas ir iespējams, ja visa apdrošināšanas atlīdzība vai tās daļa ir samaksāta augstākās prioritātes aizdevējiem), tā būs līguma pārkāpšana un Publiskais partneris būs tiesīga izbeigt PPP līguma darbību Privātā partnera saistību neizpildes dēļ.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka PPP līguma noteikums par to, ka Publiskajam partnerim ir jāvienojas ar Privāto partneri par aktīva atjaunošanas priekšlikumiem, plāniem un grafikiem, ***neietekmē statistisko uzskaiti****.*

Eurostat uzskata, ka iepriekš aprakstītās ekonomiskās atjaunošanas pārbaudes iekļaušana ***ietekmē statistisko uzskaiti*** *un ir SVARĪGS jautājums.*

9.c. Apdrošināšanas izmaksas

Lielākajā daļā PPP līgumu iekļauj noteikumus par pamatdarbības maksājumu koriģēšanu atbilstoši obligātās apdrošināšanas izmaksu pieaugumam vai samazinājumam darbības posmā.

Konkrēti noteikumi dažādos projektos atšķiras. Piemēram:

- saskaņā ar daudziem PPP līgumiem pamatdarbības maksājumi tiek koriģēti ikreiz, kad tiek atjaunota apdrošināšana, bet saskaņā ar dažiem korekcijas ir retākas;
- dažos projektos pamatdarbības maksājumos ir iekļauti apdrošināšanas izmaksu bāzes pieņēmumi (piemēram, finanšu izpildes dienā prognozētās izmaksas vai faktiskās izmaksas pirmajā darbības posma gadā), kurus koriģē, salīdzinot faktiskās izmaksas ar pieņemto izmaksu bāzi. Citos projektos pamatdarbības maksājumos nav iekļauti nekādi apdrošināšanas izmaksu bāzes

pieņēmumi, un korekcijas ir vienkārši pastarpinātās faktiskās apdrošināšanas izmaksas (vai kāda faktisko apdrošināšanas izmaksu daļa), ko Publiskais partneris sedz tad, kad tās rodas;

- saskaņā ar daudziem PPP līgumiem Privātais partneris uzņemas risku un saņem ieguvumu apdrošināšanas izmaksu svārstību dēļ, ja tās nepārsniedz noteiktas robežvērtības, bet dala šo risku un ieguvumu ar Publisko partneri, ja apdrošināšanas izmaksu svārstības pārsniedz šīs robežvērtības (piemēram, dala risku attiecībā 80/20, ja izmaksu svārstības pārsniedz 10 %);
- dažos PPP līgumos ņem vērā iemeslus, kāpēc palielinās vai samazinās apdrošināšanas izmaksas (piemēram, nodala izmaiņas Privātā partnera prasījumu vēstures dēļ no vispārējām izmaiņām apdrošināšanas tirgū).

Retos gadījumos PPP līgumi nosaka, ka Privātais partneris uzņemas visu risku un saņem visu ieguvumu no apdrošināšanas izmaksu svārstībām visā līguma darbības laikā.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka tas, ka Privātais partneris uzņemas risku vai saņem ieguvumus apdrošināšanas izmaksu svārstību dēļ PPP līguma darbības laikā, ***neietekmē statistisko uzskaiti****.*

Eurostat viedoklis par noteikumiem, saskaņā ar kuriem Publiskais partneris uzņemas vai dala risku vai saņem vai dala ieguvumus apdrošināšanas izmaksu izmaiņu gadījumā neapdrošināmības situācijās, ir pausts 9.d. tematā.

Eurostat uzskata, ka noteikumi, saskaņā ar kuriem Publiskais partneris uzņemas vai dala risku un (vai) saņem vai dala ieguvumus apdrošināšanas izmaksu izmaiņu gadījumā situācijās, kad nav neapdrošināmības (sk. 9.d. tematu), ***neietekmē statistisko uzskaiti, ja*** *tiek ievēroti visi šie nosacījumi:*

- *Publiskais partneris uzņemas vai dala risku, ka apdrošināšanas izmaksas var būt augstākas par kādu noteiktu maksimālo robežvērtību, un (vai) saņem vai dala ieguvumu, ja apdrošināšanas izmaksas ir zemākas par kādu noteiktu minimālo robežvērtību;*
- *par maksimālo robežvērtību (atbilstošā gadījumā) nosaka vērtību, kas nav zemāka par divkāršu finanšu izpildes dienā prognozēto apdrošināšanas izmaksu summu;*
- *par minimālo robežvērtību (atbilstošā gadījumā) nosaka vērtību, kas nav augstāka par pusi no finanšu izpildes dienā prognozēto apdrošināšanas izmaksu summas;*
- *ja apdrošināšanas izmaksas ir augstākas par maksimālo robežvērtību, Publiskajam partnerim ir jāsedz tikai starpība starp faktiskajām izmaksām un maksimālo robežvērtību;*

- *ja apdrošināšanas izmaksas ir zemākas par minimālo robežvērtību, Publiskais partneris saņem vai dala tikai starpību starp faktiskajām izmaksām un minimālo robežvērtību;*
- *saskaņā ar noteikumiem Publiskais partneris nevar uzņemties risku vai saņemt ieguvumu no apdrošināšanas izmaksām, ja tās mainījušās Privātā partnera darbību dēļ.*

Noteikumi, saskaņā ar kuriem Publiskais partneris uzņemas vai dala risku vai saņem vai dala ieguvumu apdrošināšanas izmaksu izmaiņu gadījumā (situācijās, kas nav 9.d. tematā aprakstītās neapdrošināmības situācijas) un kuri neatbilst visiem iepriekš minētajiem nosacījumiem, ***ietekmē statistisko uzskaiti*** *un ir statistiskajā uzskaitē SVARĪGS jautājums.*

Turpmāk minētajā piemērā ir parādīts iepriekš aprakstīto nosacījumu piemērošanas veids, kuru sagaida Eurostat (t. i., lai noteikumi neietekmētu statistisko uzskaiti). Šajā piemērā tiek pieņemts, ka PPP līgumā prognozētās gada apdrošināšanas izmaksas būs 1 miljons EUR un maksimālā izmaksu pieauguma robežvērtība ir noteikta divkāršā apmērā (t. i., 2 miljoni EUR), bet minimālā izmaksu krituma robežvērtība – apmērā, kas atbilst pusei no šīs summas (t. i., 0,5 miljoni EUR). Šajā piemērā tiek pieņemts, ka Publiskais partneris uzņemas (nevis dala) visu risku par iespējamību, ka izmaksas var būt augstākas par maksimālo robežvērtību, un saņem visu ieguvumu, ja tās ir zemākas par minimālo robežvērtību. Šajā piemērā:

- *ja gada laikā apdrošināšanas izmaksas palielinās līdz 2,5 miljoniem EUR, Privātajam partnerim ir jāsedz 2 miljoni EUR un Publiskajam partnerim – 0,5 miljoni EUR (t. i., starpība starp faktiskajām izmaksām un maksimālo robežvērtību);*
- *ja gada laikā apdrošināšanas izmaksas samazinās līdz 0,4 miljoniem EUR, Privātais partneris patur izmaksu ietaupījumu 0,5 miljonu EUR apmērā un Publiskais partneris – 0,1 miljonu EUR apmērā (t. i., starpību starp faktiskajām izmaksām un minimālo robežvērtību).*

9.d. Neapdrošināmība

Vairumā PPP līgumu iekļauj noteikumus par neapdrošināmību, kas attiecas uz situācijām, kurās projektam obligātā apdrošināšana vairs nav pieejama apdrošināšanas tirgū vai ir pieejama tikai par pārmērīgi augstu cenu.

Parasti, rodoties neapdrošināmības situācijai, katra puse var izvēlēties izbeigt PPP līguma darbību, un Privātajam partnerim tiek izmaksāta kompensācija (sk. 12.e. tematu). Dažos gadījumos Publiskajam partnerim var būt tiesības izvēlēties turpināt PPP līguma darbību, pašai uzņemoties apdrošinātāja funkcijas, ja rodas neapdrošināmi riski un nav citas iespējas.

Šos noteikumus parasti nepiemēro, ja neapdrošināmība ir radusies paša Privātā partnera darbības vai bezdarbības dēļ, un šie noteikumi attiecas tikai uz plašākā apdrošināšanas tirgū dominējošajiem apstākļiem. Parasti tie aptver šādas divas situācijas:

- ja tirgū apdrošinātāji ar labu reputāciju vienkārši nepiedāvā attiecīgā riska apdrošināšanu;
- ja attiecīgā riska apdrošināšanu tirgū piedāvā, bet tikai uz ekonomiski neizdevīgiem noteikumiem. Dažreiz to novērtē, apsverot, vai pašrisks vai prēmija pārsniedz kādu noteiktu robežvērtību, bet dažreiz to novērtē vispārīgāk, apskatot, vai arī citi Privātajam partnerim līdzīgi subjekti ir beiguši apdrošināt attiecīgo risku.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka noteikumi, kas apdrošināšanas nepieejamību apskata iepriekš aprakstītajā veidā, ***neietekmē statistisko uzskaiti, ja*** *tos piemēro tikai situācijās, kad attiecīgā riska apdrošināšana tirgū ir pārtraukta, nevis situācijās, kad apdrošināšana nav pieejama Privātā partnera darbības vai bezdarbības dēļ. Pieņem, ka apdrošināšanas tirgū ir pārtraukta kāda riska apdrošināšana, ja:*

- *šā riska apdrošināšanu nepiedāvā apdrošinātāji ar labu reputāciju; vai*
- *apdrošināšanas noteikumi nav komerciāli izdevīgi, tāpēc Privātajam partnerim līdzīgi subjekti šo risku neapdrošina.*

Noteikumi, kuros apdrošināšanas komerciālo izdevīgumu novērtē, ņemot vērā jebkuru citu pārbaudi (piemēram, apdrošināšanas izmaksu palielināšanos virs kāda noteikta līmeņa), ***ietekmē statistisko uzskaiti, ja*** *tos var piemērot ne tikai tad, kad riska apdrošināšana apdrošināšanas tirgū ir pārtraukta. Šādā gadījumā šis jautājums ir SVARĪGS statistiskajā uzskaitē.*

9.e. Obligāto apdrošināšanas noteikumu nepieejamība

Daži PPP līgumi paredz situāciju, kad konkrētā riska apdrošināšana tirgū ir pieejama uz komerciāli izdevīgiem noteikumiem (t. i., risks nav neapdrošināms), bet tā nav pieejama uz līgumā norādītajiem noteikumiem (piemēram, pašriska līmenis apdrošināšanas tirgū ir augstāks nekā līgumā norādītais).

Šajā situācijā Privātais partneris tiek atbrīvots no pienākuma apdrošināties uz obligātajiem noteikumiem (t. i., to neuzskatīs par PPP līguma pārkāpumu), bet tiek gaidīts, ka tas uzņemsies papildu risku tādēļ, ka nav spējis apdrošināties uz obligātajiem noteikumiem (piemēram, tas uzņemsies finansiālās sekas, ja pašriska līmenis būs augstāks nekā līgumā norādītais).

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka (iepriekš aprakstītie) noteikumi attiecībā uz PPP līgumā norādīto apdrošināšanas noteikumu vai nosacījumu nepieejamību ***neietekmē statistisko uzskaiti****.*

Publisks Dalīts Privāts

9.1. Apdrošināšanas izmaksu risks

[privāts risks]

Parasti PPP līgumos norāda, kāda veida minimālā apdrošināšana Privātajam partnerim ir nepieciešama būvniecības posmā un darbības posmā.

Parasti PPP līgumos nosaka, ka Privātajam partnerim ir jāapdrošina īpašums pret bojājumiem un, ja aktīvs ir sabojāts, jāizmanto šīs apdrošināšanas atlīdzība, lai atjaunotu aktīvu. Parasti tajos iekļauta kārtība, kādā Publiskais partneris vienojas ar Privāto partneri par aktīva atjaunošanas priekšlikumiem, plāniem un grafikiem.

Atbildību par nepieciešamo apdrošināšanu un ar to saistītām izmaksām parasti sedz Privātais partneris.

Priekšizpētes ietvaros Publiskajam partnerim būtu jāapsver, kāda apdrošināšana ir nepieciešama un pieejama par samērīgu prēmiju un vai apdrošināšana varētu kļūt nepieejama (vai pārāk dārga) projektam, ņemot vērā atrašanās vietu un citus būtiskus faktorus. Tas ir būtiski, lai novērtētu riska sadalījumu attiecīgajiem notikumiem (piemēram, nepārvaramas varas riska sadalījumam) un Privātais partneris varētu noteikt cenu saviem riskiem.

Var būt vajadzīgi dažādi režīmi un riska sadalījums attiecībā uz citām blakusprasībām, piemēram, citiem obligātiem pakalpojumiem vai citām publiskām struktūrām. Privātā partnera risks būs apdrošināšana attiecībā uz fakultatīvo komercdarbību.

[dalīts risks, no apstākļiem atkarīgs risks]

Dārgāka prēmija: Ja pieprasītās apdrošināšanas izmaksas ievērojami palielinās (nekļūstot pārmērīgi augstas), puses parasti dala risku, vai nu izmantojot saskaņotu izmaksu palielināšanās mehānismu līdz maksimālajai robežai, vai vienošanos par procentuālu sadalījumu. Tas ļauj Publiskajam partnerim noteikt neparedzētos gadījumus, par kuriem ir noteikta šī riska cena.

9.2. Apdrošināšanas nepieejamības risks

[dalīts risks]

Atbildību par nepieciešamo apdrošināšanu un ar to saistītās izmaksas parasti sedz Privātais partneris. Tomēr PPP līgumi parasti ietver arī noteikumus, lai novērstu risku, ka apdrošināšana kļūst nepieejama vai pieejama tikai par izmaksām, kas pārsniedz līmeni, par kādu Privātais partneris var noteikt cenu saprātīgos neparedzētos gadījumos. Tas attiecas tikai uz gadījumiem, kad neapdrošināšana ir saistīta ar faktoriem, kas nav saistīti ar Privāto partneri. Ja neviena no pusēm nevar labāk kontrolēt risku, ka apdrošināšanas segums attiecībā uz pamatpakalpojumiem kļūst nepieejams vai kļūst dārgāks, tas parasti ir dalīts risks. Tas, kā tas tiks risināts, būs atkarīgs no konkrētā projekta.

Priekšizpētes ietvaros Publiskajam partnerim jāapsver, kādas apdrošināšanas ir nepieciešamas un pieejamas par saprātīgu prēmiju un vai apdrošināšana projektam var kļūt nepieejama (vai pārāk dārga), ņemot vērā atrašanās vietu un citus būtiskus faktorus. Tas ir būtiski, lai novērtētu riska sadalījumu attiecīgiem notikumiem (piemēram, nepārvaramas varas riska sadale) un lai Privātais partneris noteiktu riskus.

Var būt nepieciešami dažādi režīmi un riska sadale attiecībā uz citām blakusprasībām, piemēram, citiem obligātajiem pakalpojumiem citām publiskām struktūrām. Apdrošināšana attiecībā uz papildus komercdarbībām tiks uzņemta ar Privātā partnera risku.

Nepieejamība: Standarta pieeja attīstītos tirgos, lai pārvaldītu apdrošināšanas nepieejamību, ir tāda, ka gadījumos, kad nepieciešamā apdrošināšana kļūst nepieejama, līgumā parasti ir noteikts, ka pusēm jāmēģina vienoties par risinājumu neapdrošināmā riska pārvaldībai, un Privātais partneris tiek atbrīvots no sava pienākuma noslēgt līgumu par nepieciešamo apdrošināšanu, ciktāl nepieejamība nav radusies tā rīcības dēļ. Ja risinājums netiek panākts, Publiskajam partnerim parasti tiek

dota iespēja vai nu izbeigt projektu, vai turpināt projektu kā "pēdējās iespējas apdrošinātājam" (t.i., efektīvi apdrošināties un (vai) ieviest savu apdrošināšanas segumu un izmaksāt riska gadījumā), ja Publiskais partneris izvēlas uzņemties atbildību par neapdrošināmo risku.

Neapdrošināšanas gadījuma rašanās: izmantojot pārdomātu tirgus standarta pieeju, ja notiek neapdrošināšanas gadījums, Publiskais partneris var

(a) izbeigt līgumu (parasti nepārvaramas varas gadījumā, kam pieskaitīti attiecīgie trešās puses atbildības maksājumi) vai

(b) samaksāt Privātajam partnerim apdrošināšanas ieņēmumu ekvivalentu un turpināt projektu. Pieeja darba attiecību izbeigšanas kompensācijai atspoguļo vispārēju piekrišanu tam, ka neapdrošināšana nav nevienas puses vaina un tai vajadzētu būt dalītam riskam.

Nepieejamība vainas dēļ: *[no apstākļiem atkarīgs risks]*
Šo risku ietekmēs nepieejamības iemesls. Kā norādīts iepriekš, noteikumi ir jāpiemēro tikai tiktāl, ciktāl Privātais partneris nav atbildīgs par apdrošināšanas nepieejamību. Tāpat, ja nepieejamību izraisījusi Pasūtītāja rīcība, Privātais partneris var vēlēties vienoties par tiesībām izbeigt līgumu, ja pamatrisks kļūst neapdrošināms.

Privātais partneris un jo īpaši tā aizdevēji rūpīgi izvērtēs Publiskā partnera kredītspēju un spēju segt saistības gadījumā, ja iestājas neapdrošināšanas gadījums. Tas ir iemesls, kāpēc šī pozīcija var būt vairāk iespējama ekonomiski stabilos tirgos.